

Izhaja vsak četrtak in velja za poštino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 32 D, pol leta 18 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravnništvo Slov. Gospodarja v Mariboru, Koroška cesta 8. List se dopušča do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Rokopisi se ne vračajo. Upravištvu sprejema naročnino, inserate in reklamacije.

Člene inseratom po dogovoru. Za večkratne oglašbe primeren popust. Nezaprite reklamacije se poštnine proste.

Čekovni račun poštnega urada Ljubljana 10.608, Telefon interurb. št. 113.

21. številka

MARIBOR, dne 27. maja 1926.

60. letnik

V boj zoper korupcijo!

V starih grških pripovedkah in bajkah se pripoveduje o strašnih večglavih zmajih, ki so bili strah cele širne pokrajine. Eden najstrašnejših je domačeval v močvirju pri Lerni v južni Grčiji. Premagal je vsakega, ki se ga je lotil, ker sta na mestu ene odsekane glave zrastle kar dve novi. Prišel pa je slavni grški junak Herkul ter začel boj z divjim zmajem. Težak je bil ta boj in strašen. Za vsako odsekano glavo sta zrastle dve novi iz krvi, ki je tekla iz zmajevih ran. Herkul je sekal naprej ter omahoval. Zmaj se je po vsakem udarcu s prenovljenimi glavami ste goval proti njemu. Herkul je že skoraj obnemogel, ko mu njegov nečak in oproda Jolauš priteče na pomoč. Zažge namreč gozd ter z gorečimi debli po vsakem Herkulejevem udarcu izpali rano, predno iz krvi poženejo nove glave. Zmaju prileti na pomoč velikanski rak, ki junaka ščiplje in grize v noge, da bi se obrnil ter ne bi zadel zmajeve glave. Pa tudi tega sovražnika se Herkul otrese ter ne odneha, dokler ne odseka zmaju vseh glav ter ne zakoplje poslednje glave v zemljo ter navali na njo ogromen kamen.

Strašen zmaj domačuje tudi v naši državi. Ima še več glav in še več in globljih žrel nego bajeslovni grški zmaj. Ta zmaj se imenuje korupcija. Strašna pošast je to in nevarna. Njena žrela so nenasična. Njene številne glave sesajo in pijejo kri — denar in blago iz žil narodnega gospodarstva v naši državi.

Proti tej pošasti je ljudstvo brez moči. S svojim denarjem, s svojimi žulji in s svojo krvjo mora to pošast hraniti. Vlada, ki bi imela glavno dolžnost, da začne borbo zoper to pošast, se ne gane, ker ji manjka poguma. Na čelu vlade v naši državi je zadnjih šest let skoro nepretrgoma bil Nikola Pašič, ki je vse drugo, samo ne kakšen Herkul v borbi zoper korupcijo. On ni niti sposoben, da bi preganjal korupcijo, ker bi moral zadeti lastnega sina Radeta Pašiča, ki je glavni nosilec korupcije v naši državi. O Veliki noči je Nikola Pašič moral odstopiti, zamenjal pa ga je njegov zvesti oproda Nikola Uzunović, ki stori samo to, kar mu Nikola Pašič dovoli ali pa zapove.

Slabotno in sramotno ulogo, ki jo igra radikal-sko-radičevska vlada v vprašanju korupcije, je dokazala 14. maja razprava o interpelaciji opozicije o korupcijskih zadevah Rade Pašiča, ki je s svojim posredovanjem pri raznih ministrih zaslužil milijone na škodo države in ljudstva. Spričo teh za državo poniževalnih dejstev bi bila dolžnost vlade, da bi odredila zoper krivce strogo preiskavo ter da bi predložila narodni skupščini zakon o pobijanju korupcije. Tega pa vlada noče storiti in zato je od radikalov predloženi vodeni protikorupcijski sklep, za kojega se je izjavil ministrski predsednik Nikola Uzunović, ostal v narodni skupščini v manjšini, ker so proti

njemu poleg cele opozicije glasovali celo tudi Radičevci.

Po parlamentarnem načelu bi mesto Uzunovičeve vlade, ki je 15. majnika padla, na vprašanju korupcije, morala nastopiti vlada, sestavljena iz tistih strank, ki so 15. maja glasovale zoper korupcijo. Da ni prišlo do tega, marveč, da je ostala dalje na krmlu Uzunovičeva vlada, je krivda Stjepana Radiča in njegovega slovenskega oprode Pucelja, ki nista hotela razdreti radičevske zveze s Pašičevci. Samo da pašičevsko-radičevska kompanija ostane na vladi, samo da ostane Pucelj minister! Zoper korupcijo pa se naj bori, kdor hoče!

Naša stranka se je zoper korupcijo borila ter se bo borila naprej. Bila je med prvimi, ki so v narodni skupščini klicali na boj zoper korupcijo. V imenu SLS je poslanec dr. Hohnjec v svojem govoru na seji narodne skupščine 29. decembra 1921 med drugim izjavil sledeče: »Največ bodo poklicani činitelji narodu prištedili s tem, ako odstranijo tistega vampirja, ki iz odprtih žil našega narodnega in gospodarstvenega organizma srka in pije ljudsko kri. Ta vampir je korupcija. Korupcija je sicer pojav, ki se je pojavil več ali manj v vseh državah kot posledica demoralizacije, ki je nastopila med in po vojni. Toda pri nas je to zlo zavzelo tako velike dimenzije (tolik obseg), da je zastrupilo vse javno življenje in vse javne odnose in globoko izpodkopava avtoriteto naše države. Ako bodo merodajni činitelji zaprli oči pred korupcijo, so sokrivi tega zla in njegovih posledic.«

V borbi zoper korupcijo je naša stranka imela ter bo imela prvo besedo. V nedeljo, 30. maja, priredi v Ljubljani velik zbor zoper korupcijo, na kojem bodo poleg dr. Korošca govorili še drugi voditelji opozicije, kakor Davidovič, dr. Spaho in drugi. Kdor more ta dan v Ljubljano, naj se udeleži tega zbora! Zlo korupcije se da premagati samo z združenimi močmi!

Radič z nagobčnikom.

Globoko je padel Stjepan Radič, nekdanj čislani in proslavljeni voditelj hrvatskega naroda. Naša stranka se ni nikdar za njega ogrevala ter mu ni nikdar pela slave, ker dobro pozna njegov nestalni, prevrtljivi značaj. Računala pa je z njim kot z voditeljem bratskega nam hrvatskega naroda.

Mi smo velikokrat dvignili glas zoper njegovo pogrešeno politiko. Njegova zapečerska politika, prva doba Radičeve politike, je vsa potekla v obnemoglem obsojanju Beograda in vseh njegovih ukrepov, ter v poveljevanju hrvatske republike, katero je hrvatskemu narodu stokrat in tisočkrat obljubljal. S to svojo negativno, zanikajočo politiko, ki je zametavala udeležbo v beogradskem parlamentu, je

spremljale v vidni ginjenosti pesem o proslavi ljubezni priproste kmetske matere do svojih dveh sinov.

Tudi mene je priklenil pevčev slavospev, da ga sem poslušal verno in si zapomnil vsebino, ki je tale, do danes.

Priprosta in že bolj stara ter zdelana kmetska mamica je imela dva pridna ter krepka sina: Štefana in Roka. Skupno in v zadovolju so obdelovali vsi trije majhno posestvo, ki je preživljalo skromno družino in eno kravico.

Izbruhnila je vojna. Na cesarjev klic sta morala od ljubljene matere Štefan in Rok. Z odhodom od doma je zamrla vsaka vest o njuni usodi. Sinovi sosedov so se vračali na dopuste, pisali domačim z bojišč, le od Štefana in Roka ni bilo pisma in sploh nobenega obvestila. Vse je govorilo: Štefan in Rok sta padla.

Mati ni verjela tem govoricam in večkrat so jo videli, kako je stala pred hišo, si zastirala z desnico oči in zrla po cele ure v ono smer, v katero sta odšla od hiše sina in iz katere bi se morala vrniti.

Minula so leta . . . Štefana in Roka od nikoder. Mati je bila zlezla vsled žalosti in trpljenja čisto skupaj, njene oči so bile suhe . . . vrelec solz jej je že bil usahnil . . .

Nekega dne se vrne utrujena in sključena mamica proti večeru z njive k hiši. Na začudenje najde odprta vežina vrata. Vstopi in na mizi zagleda: železno-leseno roko in dvojne steklenih oči, ki sta zrla v njo mrtvo in onemelo.

Okoli jej uide od teh čudnih predmetov v sosedno

Radič postal glavni sokrivec centralistične ustave, ki nasprotuje bitnim interesom hrvatskega in slovenskega naroda.

Ko je Radič po preteku štirih let s svojo stranko stopil na realna (stvarna) politična tla, se je zaletel v drugo nasprotje. Prej je zanikal vse, kar je Beograd storil, sedaj pa je naenkrat vse priznal. Prej je obsojal centralizem in njegove posledice, sedaj pa ga je začel hvaliti in poveljevat. Napravil je strankarsko pogodbo z radikali, da bi mogel stopiti v vlado, in to zvezo je z lažnjivim imenom krstil za narodni sporazum med Hrvatimi in Srbi.

Izpočetka je sam bil v vladi. Ko pa je pod višjim vplivom o Veliki noči 1926 povzročil krizo vlade in padec Nikole Pašiča kot predsednika vlade, je čez nekaj dni tudi sam zletel iz vlade. Ko je bil zunaj vlade, je začel ostro napadati nekatere radikalne pravke kot nosilce korupcije ter je še na praznik Kristusovega vnebohoda na ljudskem shodu v Novi Gradski grmel zoper korupcijo. Drugi dan je svojo stranko naščuval, da mora z opozicijo glasovati v parlamentu zoper korupcijo. Tretji dan pa se je zopet začel pogajati z Uzunovićem, ki je v parlamentu padel na vprašanju korupcije, da ostane s svojo stranko v Uzunovičevi vladi. Radikali so to dovolili, pa le samo pod pogojem, da ne smeta ne Stjepan Radič ne njegov nečak Pavle Radič več biti ministri, da pa morata v vladi ostati Radičeva protivnika hrvatska ministri dr. Nikić in dr. Superina.

Radikali so dodali še en pogoj, ki je za Radiča naravnost poniževalen in razaljav. Radič je namreč moral ustmeno in pismeno obljubiti, da dva meseca ne bo govoril na javnih shodih in zborih. Dali so mu torej na usta nagobčnik, kakor je Radič sam izjavil, in on je ta nagobčnik sprejel ter bode odpotoval v kakšno gorsko zatišje ali pa na morje.

Tako globok je Radičev padec. Izdal je narodni program hrvatskega ljudstva, priznal centralizem vsemi njegovimi posledicami, naprtil na hrbet hrvatskega in slovenskega ljudstva državni proračun z ogromnim bremenom 13 milijard in naposled se je v vprašanju korupcije popolnoma udal Pašičevcem. In sedaj je še dobil nagobčnik na usta! Padec globok, pa zaslužen!

Proslava 15-letnice Orla v Središču.

V nedeljo, dne 20. junija t. l., proslavi središki »Orla« 15letnico svojega obstanka in delovanja. 15 let poteče letos, odkar so vsadili požrtvovalni organizatorji v Središču plodono seme orlovske organizacije, ki je na rodovitnih tleh navdušene in neustrašne mladine vsklilo ter se razrastlo v mogočno drevo sedanje številne orlovske družine.

»Orla« središki je začel svoje delovanje iz nič, brez potrebnih sredstev; ni imel lastnih prostorov

izbico, kjer sta spavala do odhoda Štefan in Rok. Glej čudo! Materino oko zapazi na posteljah dva spavajoča moška — eden brez desnice, drugi brez oči!

Mati spozna otroka, krične kot zadeta na smrt, pozabi trenutno na beraško stanje sinov, pohiti k spečima in materine roke se oklenejo krčevito predragih bitij, radi kojih odsotnosti ji je bil usahnil vrelec materinih solz . . .

Pevajoči in goslajoči bogec je prekinil spremljanje ter pesem in zaprosil iz polnega grla: »Kumice krajske (botre slovenske), dajte krono, da Vam pojem dalje!«

V slepečev klobuk so se usule od vseh strani kro ne. Skrbno jih je potlačil proti dnu, potegnil z lokom in pel dalje.

Spavajoča sina čutita materin objem in se zbudita. Enoroki Štefan objame z levico majko, na obeh očeh slepi Rok tiple okrog, ker mu ne pade v prazni punčici premili materin obraz, izostane objem in iz izpraznjenih očesnih duplin se ulijeta dva hudournika solz — priča: Majka, objami me ti, jaz živi mrlič iščem zastoj tvoje roke!

Po prvih objemih med materjo in otrokoma se odpre že leta usahneli vrelec materinih solz in v teh solzah je bila kuhana večerja za enorokega Štefana in slepega Roka. Drugo jutro se odpravita Štefan in Rok na zahvalno božjo pot k Mariji bistriški.

Enoroki Štefan poda slepemu Roku palico in tako stopata počasi izpred domače hiše po cesti k Materi bistriški, da se jej zahvalita za najslajšo dobroto zopetnega svidenja z materjo.

Januš Golec:

Pesem bistriškega „bogeca“.

V mojem rojstnem kraju ob Sotli je navada, da romajo ljudje po enkrat na leto k znani božji poti: Marija Bistrica v Zagorju na Hrvatskem.

V vojnem letu 1918 sem se udeležil tudi jaz bistriškega romanja s procesijo Obsotličanov. Med božje potniki so bile po večini ženske, katerih možje, sinovi ter bratje so bili razkropljeni po raznih frontah.

Po opravljeni pobožnosti smo zapuščali Bistrico v procesiji.

Za obisk Krajncev (Slovencev) so zvedeli razni zagorski berači, katerih kar mrgoli po Bistrici in po okolici. Ti so se razvrstili ob vsaki strani ceste in nas prosili denarnih milodarov.

Ob koncu fronte beračev je čepel po turško prekrizanih bosih nog star slepec z goslami. Ko smo dospeli v bližino tega bogeca (slepec goslaču pravijo v Bistrici »bogec«), ga je dregnila pod rebra ženska vodnica in mu rekla na glas: »Zapoj bogec ono žalostno o materi, Krajnci so tu!«

Bogec je prijel za gosli, potegnil z lokom po strunah, uprl prazni očesni jamici v nas romarje in iz prs mu je začela jadikovati dolga pesem, katere vsebina je ganila naše romarice do solz.

Ob spremljevanju strun je pel slepi bogec tako vabeče za takratna od vojnega gorja stiskana srca, da je postala pred njim naša procesija. Romarice so posedle krog pevca, se zazrle vanj s solznimi očmi in